

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 7 mars 1924 kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om ändringar i akten om Nationernas förbund m. m.

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft motionerna nr 146—155 i första kammaren av herr *Lindhagen*, i vilka motioner föreslagits:

a) i motionen nr 146, »att riksdagen, såsom representant för folkets behov och önskningsar, måtte samtycka till och begära, att regeringen överväger och, med stöd av sitt folks opinion, verkar för, att akten om nationernas förbund den 28 juni 1919 fullständigas med en bestämmelse å lämplig plats av huvudsakligt innehåll, att förbundet skall låta sig angeläget vara att genom egna bemödanden och förmedling av sina medlemmar stödja och organisera den *medverkan från den allmänna meningen inom staterna för freden och för rättens vägledning i den offentliga politiken*, som utgör betingelsen för ett verksamt framryckande mot det höga mål, för vilket förbundet är satt att i sin mån verka».

b) i motionen nr 147, »att riksdagen, såsom representant för det svenska folkets behov och önskningsar, måtte samtycka till och begära, att regeringen överväger och, med stöd av sitt folks opinion, verkar för, att akten om nationernas förbund den 28 juni 1919 fullständigas med en bestämmelse på lämplig plats av innehåll, att förbundet vill arbeta för att, i den mån så lämpligen ske kan, *de särskilda medlemmarnas representanter i delegerade-församlingen utses till sitt uppdrag genom allmänna val*».

c) i motionen nr 148, »att riksdagen, såsom representant för det svenska folkets behov och önskningsar, måtte samtycka till och begära:

att regeringen överväger och, med stöd av sitt folks opinion, verkar för:

1:o att akten om nationernas förbund den 28 juni 1919 undergår den förändring, att *villkoren för anslutning till förbundet uti andra stycket av artikel 1 bortfalla samt därigenom underlättas en universell anslutning till förbundet och på samma gång större klarhet faller över förbundets anda och uppgift*;

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 5 saml. 10 häft. (Nr 11.)

2:o att från folkförbundet eller en eller flera av dess medlemmar riktas en vänskaplig *vädjan till Nordamerikas Förenta Stater att inträda i folkförbundet* snarast möjligt för att stödja och förbättra detsamma och även i övrigt i möjligaste mån aktivt deltaga i fredsverket».

d) i motionen nr 149, »att riksdagen, såsom representant för det svenska folkets behov och önskningsar, måtte samtycka till och begära, att regeringen överväger och, med stöd av sitt folks opinion, verkar för, att akten om nationernas förbund den 28 juni 1919 undergår den förändring, att *de principiella bestämmelserna om exekutiva maktmedel (»sanktioner»)*, som återfinnas i artiklerna 10 och 16, utgå ur akten samt de redaktionsförändringar, som må härav påkallas på andra ställen, bliva vidtagna».

e) i motionen nr 150, »att riksdagen, såsom representant för det svenska folkets behov och önskningsar, måtte samtycka till och begära, att regeringen överväger och, med stöd av sitt folks opinion, verkar för, att akten om nationernas förbund den 28 juni 1919 erhåller det tillägg, att förbundets medlemmar äro ense därom: att samtliga tvister böra hänskjutas till *obligatorisk skiljedom*, att i följd härav den uppräknings av tvister, som enligt artikel 13 anses ägnade att avgöras genom skiljedom, antingen utgår eller fullständigas samt att allt tal och sysslanden i förbundsakten med så kallade *lovliga krig* utgå ur densamma».

f) i motionen nr 151, »att riksdagen, såsom representant för det svenska folkets behov och önskningsar, måtte samtycka till och begära, att regeringen överväger och, med stöd av sitt folks opinion, verkar för, att akten om nationernas förbund den 28 juni 1919 fullständigas på det sättet, att till den omvårdnad om ociviliserade folk och vissa samhällen, tidigare tillhöriga turkiska riket, vilken anbefalles i artikel 22, även måtte i akten läggas ett principiellt och tydligt bemödande att värna grundsatsen om *nationaliteternas självbestämning*s rätt samt, där denna ej kan helt genomföras, verka för bestämmelser i mån av behov, varigenom *nationella minoriteter universellt behörigen skyddas*».

g) i motionen nr 152, »att riksdagen, såsom representant för det svenska folkets behov och önskningsar, måtte samtycka till och begära, att regeringen överväger och, med stöd av sitt folks opinion, verkar för, att akten om nationernas förbund den 28 juni 1919 fullständigas med en bestämmelse på lämplig plats av innehåll, att förbundet vill verka för en tillfredsställande lösning av problemet om *rasernas likställighet* samt med det snaraste föranstalta vänliga förhandlingar därom för att övervinna svårigheterna».

h) i motionen nr 153, »att riksdagen, såsom representant för det svenska folkets behov och önskningsar, måtte samtycka till och begära, att regeringen överväger och, med stöd av sitt folks opinion, verkar för, att akten om nationernas förbund den 28 juni 1919 undergår den förändring, att, i stället för den i artikel 8 förordade begränsningen av de nationella rustningarna, programmet vidgas till att framför allt avse en hängiven med-

verkan till en *internationell avrustning av den allmänna värnplikten och det övriga krigsväsendet* i de särskilda länderna med bibehållande allenast av en oundgänglig ordningsmakt samt att i övrigt i akten klart framhålles *befogenheten och värdet av enskilda medlemmars avrustning såsom en förebild och förberedelse till den allmänna avrustningen*».

i) i motionen nr 154, »att riksdagen, såsom representant för det svenska folkets behov och önskningsar, måtte samtycka till och begära, att regeringen överväger och, med stöd av sitt folks opinion, verkar för, att akten om nationernas förbund den 28 juni 1919 utvidgas med en bestämmelse å lämplig plats av innehåll, att förbundet vill befrämja ett *likvärdigt innehåll i de olika staternas civila lagstiftningar (rättens universalitet)*, i den mån så lämpligen kan ske, samt även såmedelst uppamma samförstånd och känsla av samhörighet mellan folken».

samt j) i motionen nr 155, »att riksdagen, såsom representant för det svenska folkets behov och önskningsar, måtte samtycka till och begära, att regeringen överväger och, med stöd av sitt folks opinion, verkar för, att akten om nationernas förbund den 28 juni 1919 fullkomnas med ett uttalande på lämpligt ställe i densamma, att förbundet väl inser och i sina olika bemödanden ej vill förglömma, att *människornas karaktärsdanning och deras personligheters inre utveckling till självansvar (personlighetens kultivering)* dock är den yttersta betingelsen för att stridigheter skola kunna i godo bifäggas och att varaktigt fredstillstånd bliva en levande verklighet».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen nr 146.

I ett denna dag avgivet utlåtande har utskottet haft anledning att erinra om de önskemål beträffande utvecklingen av Nationernas förbund, som redan vid Sveriges inträde i förbundet framhöllos såsom eftersträfvansvärda, och som enligt utskottets mening alltjämt böra fasthållas såsom riktlinjer för Sveriges arbete inom detsamma. I den framställning, som ligger till grund för motionärens nu väckta förslag, återfinner utskottet åtskilligt av den tankegång, som sålunda varit bestämmande för Sveriges ställning till och inom förbundet. I vissa andra delar berör motionären önskemål beträffande förbundet, om vilka riksdagen vid andra tillfällen samlat sig. Utskottet kan därför i vissa delar förklara sin anslutning till de allmänna syften, som legat till grund för framställningen.

Utskottets
yttrande.

Vid närmare granskning av de förslag till åtgärder från riksdagens sida, vari framställningen utmynnar, har utskottet emellertid funnit anledning till åtskilliga erinringar.

I motionen nr 146 hemställes om åtgärder från svensk sida för intagande i förbundsakten av bestämmelse om organisation av »*medverkan från den allmänna meningen inom staterna för freden och för rättens vägledning i den offentliga politiken*». Det torde ej råda delade meningar om nödvändigheten av att förbundets arbete stöddes av den allmänna opinionen i resp.

Motionen
nr 146.

länder. I all förbundets verksamhet är det otvivelaktigt av synnerlig vikt att tillse, att denna grundval för arbetet vidmakthålles. Men utskottet finner ingen anledning antaga, att ett i förbundsakten intaget stadgande av den innebörd, som motionären föreslagit, i detta hänseende skulle bliva av betydelse, och kan fördenskull icke tillstyrka motionen.

Motionen
nr 147.

Frågan om *sättet för utseende av representanter i delegeradeförsamlingen*, vilken berörts i motionen nr 147, har redan tidigare varit föremål för en framställning till riksdagen. Vid 1921 års riksdag hemställde nämligen herr Lindhagen, att »riksdagen ville besluta eller hos regeringen begära skyndsamt förslag till en av regering och riksdag antagen författning om val genom de vid riksdagsmannaval röstberättigade till ombud jämte suppleanter, som skola föra svenska folkets talan vid nationernas förbunds delegerademöten». I sitt över motionen avgivna utlåtande erinrade första lagutskottet, att det enligt förbundsakten »för varje land blir en inre fråga, huruvida det är lämpligt och med dess konstitutionella förhållanden förenligt att låta andra än regeringarna i detta fall utöva direkt inflytande på ombudens tillsättande, och att sålunda några formella hinder enligt förbundsakten ej synas föreligga för tillämpning av ett förfaringsätt vid ombudens utseende på sätt i ifrågavarande motion föreslagits».

Utskottet yttrade vidare:

»Utskottet kan emellertid ej förorda motionen. Väl finner utskottet det vara av stor vikt, att hos vårt folk en allmän insikt måtte vinnas om den viktiga och betydelsefulla uppgift nationernas förbund har att fylla med avseende å skapandet av en mellanstatlig rättsorganisation för att genom fredliga medel förebygga krig och lösa uppkommande tvister mellan stater och folk samt för att återknyta och utveckla det internationella samarbetet. Och utskottet är ense med motionären därom, att ju mer en dylik insikt kan vinna utbredning inom folkens stora lager och ju mer folken själva vilja verka för förbundet, desto lättare kommer detta att kunna realisera de höga mål, det för sig uppställt. I den mån den nu föreliggande motionen är ett uttryck för en sådan uppfattning, är den enligt utskottets mening värd allt erkännande.

Det medel motionären anvisat för att främja berörda syften, nämligen att ombuden till delegeradeförsamlingen skola utses genom allmänna val, torde emellertid ej lämpligen böra komma till användning. Utskottet kan ej finna, att i en sådan anordning skulle ligga någon garanti för att de för sin uppgift bäst lämpade representanterna bleve valda. Väljandet av i alla avseenden lämpliga representanter i delegeradeförsamlingen är nämligen ett värv av ytterst grannliga art, för vars rätta handhavande det fordras en ingående kännedom om såväl de spörsmål, som skola vara föremål för behandling, som den internationella situationen i allmänhet. Redan av denna anledning finner utskottet den nuvarande ordningen med representanternas utseende av Kungl. Maj:t vara att föredraga, så mycket mera som det är att förutsätta, att under ett demokratiskt statsskick sådana representanter skola av Kungl. Maj:t utses, som uppbäras även av folkets förtroende.

Härtill kommer, att då verkställandet av delegeradeförsamlingens beslut beror av förbundsländernas respektive regeringar, dessa uppenbarligen känna

sig på ett helt annat sätt bundna av de fattade besluten, då däri deltagit av dem själva utsedda och befullmäktigade ombud, vilka vid fullgörande av sitt uppdrag haft tillfälle handla efter regeringarnas direktiv och i intim samverkan med dessa. Det nuvarande sättet för representanternas utseende är förty jämväl i effektivitetshänseende att föredraga.»

Utskottets hemställan, att motionen icke måtte til någon riksdagens åtgärd föranleda, blev av båda kamrarna bifallen. De skäl, som första lagutskottet 1921 sålunda anförde mot en omläggning av reglerna för val av Sveriges representanter i förbunds församlingen, äga enligt utskottets mening alltjämt full bärkraft; utskottet kan därför än mindre tillstyrka nu förevarande förslag, som åsyftar att allmänna val till delegeradeförsamlingen skulle komma till användning ej blott i Sverige utan även i övriga till förbundet anslutna länder.

I motionen nr 148, däri motionären ifrågasätter ågärder för *underlättande av en universell anslutning till förbundet* och särskilt en *vädjan till Nordamerikas förenta stater att däri inträda*, berör han önskemål, som redan tidigare från svensk sida gjorts gällande beträffande förbundets utveckling.

*Motionen
nr 148.*

I den skrivelse, vari riksdagen 1920 tillkännagav sitt samtycke till Sveriges anslutning till Nationernas förbund, heter det bl. a.:

»Den förbundet vidlådande brist, som kanske allra först tilldrar sig uppmärksamheten, sammanhänger på det närmaste med omständigheterna vid dess tillkomst. Dessa hava medfört att grundtanken för ett nationernas förbund att utgöra en alla civiliserade stater omfattande organisation för fredens bevarande icke från början blivit förverkligad, i det att åtskilliga länder tillsvidare komma att stå utanför. Tydligt är att så länge detta förhållande fortfar, kan förbundet endast på ganska ofullkomligt sätt fylla sin stora uppgift att verka till förekommande av krig och för vänskapligt närmande folken emellan. Särskilt ägnat att väcka betänklighet är, att Nordamerikas förenta stater, som genom sin president så synnerligen verksamt deltagit vid förbundets grundläggning, ännu icke fattat beslut om sin anslutning, då det torde vara en väsentlig förutsättning för att förbundet skall erhålla den universella karaktär, som tillämnats detsamma, att nämnda makt tar plats bland dess medlemmar.

Detta förhållande är för visso beklagligt och kan giva förbundet sken av att icke äga den universella syftning, som är dess bärande grundtanke. Härtill bidrager jämväl den omständigheten att, till följd av den förhandlingsordning som kommit till användning, de numera inbjudna staterna icke satts i tillfälle att vid grundandet medverka. Såsom redan anmärkts, har därjämte den politiska situationen vid förbundets bildande haft till följd, att åtskilliga europeiska stater, och bland dessa flera oss geografiskt nära liggande, icke beretts tillfälle att från början ansluta sig. Grundad anledning torde emellertid förefinnas att antaga, att detta tillstånd, åtminstone vad angår vissa av de utanför stående länderna, icke skall bliva alltför långvarigt. Sedan den förbittrade stämning, som kriget helt naturligt skapat, så småningom givit vika, och de demokratiska strävandena, som synas allt mer och mer vinna mark i alla länder, utövat sin gynnsamma inverkan, torde man hava rätt att hoppas på en ganska snar utveckling av förbundet i här angiven riktning. Det ligger i förbundets idé, att det bör omfatta alla

civiliserade stater, och det kommer utan tvivel att framstå som en plikt för dess medlemmar att arbeta härför. Särskilt för de mindre staterna blir detta en bland de närmaste och naturligaste uppgifterna.»

I anslutning härtill angav riksdagen bland de önskemål, som borde vara föremål för regeringens uppmärksamhet, »upptagande så snart sig göra låter av de icke inbjudna staterna i förbundet».

I motion vid fjolårets riksdag ifrågasatte herr Lindhagen ett svenskt initiativ till en vädjan till Amerikas förenta stater att inträda i Nationernas förbund. Första kammarens första tillfälliga utskott avstyrkte motionen under anförande av följande motivering:

»I likhet med motionären finner utskottet det uppenbart, att en av anledningarna till att Nationernas förbund icke i den utsträckning man hoppats kunnat verka för världsfred och internationellt samförstånd är att söka däri, att icke alla kulturnationer blivit medlemmar av förbundet, och att särskilt Nordamerikas Förenta stater icke inträtt däri. Det synes dock icke behöfligt, att riksdagen fäster regeringens uppmärksamhet på nyssnämnda förhållande, då regeringen, även utan någon riksdagens skrivelse, i den utsträckning och på det sätt, den finner lämpligt, lär vidtaga de åtgärder, som på regeringens kunna ankomma, för att verka för fred och försoning mellan folken.»

Första kammaren biföll utskottets hemställan.

Utskottet vill erinra, att det önskemål om förbundets utveckling i riktning mot större universalitet, som från svensk sida kom till uttryck vid vårt lands inträde i förbundet, under de år, förbundet hittills varit i verksamhet, i viss mån redan blivit tillgodosett därigenom att ett antal ursprungligen utom förbundet stående stater vunnit tillträde till detsamma. Vid hithörande frågors behandling i förbunds församlingen torde Sveriges ombud hava handlat i överensstämmelse med de riktlinjer, som från Sveriges sida från början uppdragits för vårt lands verksamhet inom förbundet, och sålunda i detta hänseende sökt att i möjligaste mån främja förbundets utveckling i av motionären avsedd riktning. Någon ytterligare erinran därom synes riksdagen därför icke hava anledning att framställa. Kungl. Maj:t torde hava den största möjligheten att bedöma, huruvida och i vad mån nämnda syfte lämpligen kan främjas ej blott genom fortsatt utveckling inom de gällande bestämmelsernas ram, utan även — på sätt motionären avsett — genom svenskt initiativ till lindring av de nu i förbundsaktens 1 art. angivna villkoren för nya staters tillträde.

Vad särskilt angår frågan om Nordamerikas förenta staters tillträde till förbundet, får utskottet inskränka sig till att anföra, att sedan fjolårets riksdag inga omständigheter inträffat, som kunna motivera annan ståndpunkt än den, som första kammaren i överensstämmelse med sitt första tillfälliga utskotts hemställan då intog.

*Motionen
nr 149.*

Motionen nr 149 berör de grundläggande bestämmelserna i förbundsakten dels om garanti för förbundsmedlemmarnas territoriella integritet, dels om

de maktmedel (s. k. sanktioner), som under vissa förutsättningar skola tillämpas mot den stat, som griper till vapen i strid mot aktens regler (art. 10, 16). Motionärens hemställan går ut på att *bestämmelserna om sanktioner* skola helt och hållet *utgå ur akten*.

Som bekant hava skilda uppfattningar kommit till synes såväl beträffande nu ifrågavarande bestämmelsers innebörd som beträffande frågan om lämpligheten av deras förändring och komplettering med särskilda garantiregler vid sidan av förbundsakten; en ändring i art. 16 har även av förbunds-församlingen beslutats, men på grund av utebliven ratifikation från flertalet förbundsmedlemmar ej trätt i kraft. Ej heller uppnåddes vid senaste förbunds-församling full enhällighet angående viss tolkning av de förpliktelser till deltagande i sanktioner, som art. 16 ålägger förbundets medlemmar. Utskottet torde icke hava anledning att närmare ingå på dessa spörsmål, då utskottet i allt fall ej kan tillstyrka bifall till motionärens hemställan. Väl kunna delade meningar förekomma i fråga om omfattningen av de förpliktelser gentemot en fredsbrytande stat, som böra åligga förbundets medlemmar; enligt utskottets mening är det på goda skäl, som man från svensk sida varit angelägen att tillse, att dessa förpliktelser icke må bliva mera betungande än som kan anses skäligt med hänsyn till den trygghet, som genom förbundet beredes dess medlemmar. Däremot står det för utskottet klart, att om förbundet över huvud skall kunna verka för sina syften, det måste äga vissa maktmedel till sitt förfogande gentemot den stat, som handlar i strid mot aktens bestämmelser. Att, såsom av motionären föreslagits, ur akten helt borttaga stadgandena om s. k. sanktioner, kan därför enligt utskottets mening ej rimligen ifrågakomma.

Frågan om *obligatorisk skiljedom*, av motionären berörd i motionen nr 150, hör också till dem, som vid Sveriges inträde i Nationernas förbund voro föremål för statsmakternas synnerliga uppmärksamhet. I riksdagens skrivelse 1920 betecknades det såsom en brist, »att i akten ej intagits bestämmelser om obligatorisk skiljedom i alla rättstvister utan i viss mån överlämnats åt förbundsmedlemmarna själva att avgöra, huruvida en tvist ägnar sig för skiljedom eller ej». I överensstämmelse härmed angavs såsom ett svenskt önskemål bl. a. »organisierandet, så snart sig göra låter, av den fasta internationella domstol, som i förbundsakten omtalas, samt ett bättre preciserande och vidare utvecklande av det i densamma föreskrivna medlings- och skiljedomsförfarandet». Dessa önskemål hava sedermera i ej oväsentlig mån förverkligats. Den planerade fasta internationella domstolen har kommit till stånd. Principen om obligatorisk skiljedom i rättstvister har visserligen ej blivit allmänt genomförd, men genom en bestämmelse i stadgan för nyss berörda domstol har öppnats möjlighet för de särskilda staterna att avgiva förklaring därom att de i förhållande till varje annan stat, som åtager sig samma förpliktelse, erkänna domstolen såsom behörig i vissa i förbundsaktens 13 art. omförmälda slag av rättstvister. Bland

Motionen
nr 150.

andra stater har även Sverige avgivit en dylik förklaring. Utskottet vill dessutom erinra om det initiativ, som från svenskt och norskt håll 1921 togs till införande inom förbundet av ett obligatoriskt förlikningsförfarande med permanenta förlikningsnämnder, ett initiativ, som så till vida vunnit framgång, att 1922 års förbunds församling beslöt förorda konventioner om sådant förfarande i enlighet med ett inom församlingen utarbetat reglemente. Den svenska regeringen har sedermera varit verksam för åvägabringande av överenskommelser i härmed avsett syfte.

Det lär sig således ej kunna bestridas, att Sverige inom förbundet icke utan framgång arbetat för idén om internationella tvisters lösande genom obligatoriskt skiljedoms- och förlikningsförfarande. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att dessa idéer icke så hastigt, som önskvärt hade varit, kunnat göra sig allmänt gällande. Det är sålunda alltjämt blott ett mindre antal stater, som i likhet med Sverige erkänt den internationella domstolen såsom behörig i vissa rättsfrågor, och bland dem saknas ännu samtliga stormakter. Under sådana förhållanden anser utskottet, att — vilken mening man än må hysa beträffande lämpligheten av en utsträckning av skiljedomsförfarandets tillämplighet till även andra tvister än de rättstvister, som avses i förbundsaktens 13 art. — ett initiativ i sådan riktning för närvarande vore utsiktslöst.

Motionen
nr 151.

Frågan om *nationaliteternas självbestämmingsrätt och skydd för nationella minoriteter* behandlas i motionen nr 151; motionären hemställer där om införande i förbundsakten av bestämmelser i dessa ämnen.

Spörsmålet har redan tidigare varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Med anledning av en motion av herr Lindhagen hemställde nämligen 1921 års riksdag, att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ till att grundsatsen om nationaliteternas rätt bleve upptagen i förbundsakten för Nationernas förbund. Med anledning av denna riksdagens skrivelse inhämtade Kungl. Maj:t yttrande från kommittén för frågor rörande Nationernas förbund, som anförde, att kommittén icke vore i tillfälle att då för Kungl. Maj:t framlägga något förslag i ärendet att underställas Nationernas förbund, samt att kommittén därför icke ansåge sig åtminstone för det dåvarande kunna tillstyrka, att Kungl. Maj:t vidtog någon åtgärd i det i riksdagens skrivelse angivna syfte. Kungl. Maj:t beslöt, att skrivelsen icke skulle för det dåvarande till någon åtgärd föranleda. Vid fjolårets riksdag väcktes av herr Lindhagen en ny motion, berörande, utom frågan om nationaliteternas rätt, jämväl frågan om minoriteternas rätt och rasernas likställighet. Första kammarens första tillfälliga utskott yttrade i anledning av motionen till en början följande:

»Utskottet delar motionärens uppfattning angående vikten av att grundsatsen om nationernas självbestämmingsrätt erhåller karaktären av rättslig princip. Härigenom skulle en möjlighet öppnas för överlämnandet av en

mängd ömtåliga och för den fredliga sammanlevnaden mellan folken ödesdigra tvister åt den internationella rättskipningen, varigenom åter utsikterna för en objektiv och likformig lösning otvivelaktigt skulle väsentligen ökas.»

Sedan härefter erinrats om att den nämnda grundsatsens närmare utformning och begränsning erbjöde mycket stora svårigheter, yttrade utskottet:

»Motionären synes anse, att det lämpligaste tillvägagångssättet för främjandet av den ifrågavarande grundsatsens antagande såsom internationell lag skulle vara ett svenskt initiativ rörande problemet i hela dess vidd, ytterligare kombinerat med frågan om rasernas likställighet. Med hänsyn emellertid till vad ovan sagts om de svårigheter, som därvid möta, vilket i minst lika hög grad lär er gälla beträffande grundsatsen om rasernas likställighet, torde det kunna betvivlas, att denna motionärens uppfattning är riktig. Utskottet är snarare böjt för att ställa större förhoppningar på den metod, som redan inletts och som av motionären kritiskt omnämnes. Detta förfaringssätt består däruti, att särskilda sidor av problemet, som äro mogna för direkt lösning, först upptagas till internationellt-rättslig behandling. Utskottet erinrar om de framsteg, som under den senaste tiden onekligen gjorts därigenom, att spörsmål rörande de inom vissa länder befintliga nationella minoriteterna förklarats ha internationell karaktär och sålunda icke längre vara en rent inre fråga, som avgöres med maktspråk. I en del av de efter världskriget tillkomna fredstraktaterna givas bestämmelser av ganska detaljerat innehåll angående de nationella minoriteternas rättigheter i olika avseenden, och efterlevnaden av dessa bestämmelser skall övervakas av Nationernas förbund. Vidare brukar Nationernas förbunds församling taga förbindelse av nytillträdande medlemmar i förbundet att åtaga sig liknande förpliktelser. Klagomål från minoriteternas sida upptagas till prövning av förbundsrådet, som i förekommande fall kan inhämta yttrande av förbundets fasta domstol i Haag. Dessutom äger varje stat, som är medlem av förbundsrådet, med stöd av bestämmelserna i berörda traktater och förbindelser, självständigt bringa inför domstolen frågor rörande kränkning av en minoritetstraktat genom stämning å den stat, som påstås ha gjort sig skyldig till övergrepp.

Utskottet huser den övertygelsen, att en fortsatt utveckling i denna riktning bör på allt sätt främjas, och hänvisar till att riksdagen så sent som år 1921 i anledning av en liknande motion av herr Lindhagen uttalat sig i denna riktning. Tillfällen till svensk insats härutinnan torde icke komma att saknas, i synnerhet sedan Sverige fått plats i Nationernas förbunds råd. Utan tvivel följer också regeringen med uppmärksamhet dessa frågor.

Vid beträffar principen om nationernas självbestämmanderätt i en mera vidsträckt bemärkelse, innefattande även rätt att bryta sig ut ur sin hittillsvarande samhörighet med den stat, de tillhört, så är uppenbarligen en sådan grundsats betydligt svårare att närmare bestämma och utforma i olika riktningar. Under nuvarande förhållanden i världen äro väl också utsikterna till framgång för ett svenskt initiativ för detta större problems aktualisering föga gynnsamma. I den mån Sverige möjligen får tillfälle deltaga i avgörandet av konkreta fall, där frågan om den nationella självbestämmanderätten spelar in, skall helt säkert den svenska regeringen icke underlåta att taga all möjlig hänsyn till de synpunkter, som fått sitt uttryck i ovannämnda princip.»

I enlighet med utskottets hemställan beslöt första kammaren, att motionen icke skulle till någon dess åtgärd föranleda.

Utskottet delar till fullo de synpunkter, som förliket år uttalades av första kammarens första tillfälliga utskott. Vårt land bör enligt utskottets mening icke försumma att begagna de tillfällen, som erbjudas att inom förbundet arbeta för tryggande av nationella minoriteteters rätt inom de stater de tillhöra. Likaledes bör från svensk sida, i fortsättningen liksom hittills, principen om nationernas självbestämningrätt hävdas. I detta sammanhang anser sig utskottet böra framhålla, att Sverige, särskilt genom sitt medlemskap i förbundsrådet, på de senaste åren fått tillfälle att verka i den riktning motionen avser vid handläggningen av de talrika frågor av denna beskaffenhet, som rådet haft att behandla. Utskottet är övertygat, att Kungl. Maj:t alltjämt med uppmärksamhet följer spörsmålets utveckling. För den händelse det skulle visa sig ändamålsenligt, att Sverige tager något initiativ i det samma — vare sig till inskrivande av berörda principer i förbundsakten eller av annan art — äger Kungl. Maj:t redan genom riksdagens skrivelse av 1921 kännedom om att riksdagen skulle hälsa en sådan åtgärd med tillfredsställelse. Under sådana förhållanden torde någon förnyad framställning från dess sida icke vara av behovet påkallad.

Motionen
nr 152.

I motionen nr 152 beröres spörsmålet om »*rasernas likställighet*». Då herr Lindhagen i en motion vid 1922 års riksdag framförde samma spörsmål, yttrade första kammarens första tillfälliga utskott:

»Utskottet instämmer i den av motionären uttalade uppfattningen, att förhållandet i av motionären angivna hänseenden mellan den vita rasen och övriga raser utgör en fråga, som är förtjänt av den största uppmärksamhet och vars ordnande i enlighet med humanitetens och rättens krav är för hela mänskligheten av yttersta vikt. Utskottet anser emellertid, att det ej kan vara lämpligt, att riksdagen, på sätt motionären föreslår, gör framställning till regeringen om en diplomatisk aktion i frågan. Det måste befaras, att en sådan åtgärd från vårt land, som ej har några egna direkta intressen uti förevarande hänseende, icke skulle medföra åsyftat resultat utan snarare uppfattas såsom en ovälkommen och opåkallad inblandning i de länders förhållanden, för vilka rasfrågan utgör ett lika ömtåligt som aktuellt problem. I varje fall läser endast regeringen vara i stånd att bedöma, om och när en insats från svensk sida kan hava utsikt att främja de syften motionären avser.»

Motionen blev av första kammaren avslagen. Utskottet inskränker sig till att, under återopande av första tillfälliga utskottets nu återgivna hemställan och under erinran om att, såsom ovan omnämnts, första kammaren jämväl förliket år avvisade ett förslag i enahanda riktning, hemställa, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Motionen
nr 153.

Då i motionen nr 153 hemställes om initiativ till sådan ändring i förbundsakten, att den *internationella ovrustningen* bleve upptagen på förbundets program, befinner sig motionären till en viss grad i överensstämmelse med den ståndpunkt, varom de svenska statsmakterna redan enats. I riksdagens merberörda skrivelse av 1920 framhölls nämligen med styrka såsom ett svenskt önskemål, »att det arbete för en universell och effektiv begräns-

ning av de nationella rustningarna, som i förbundsaktens art. 8 utlovas, utan dröjsmål igångsättes och med verklig kraft bedrivs». Spörsmålet om rustningarnas begränsning har sedermera, som bekant, i hög grad sysselsatt förbundet, och Sverige har icke försummat att därvid i sin mån medverka i överensstämmelse med de 1920 uppdragna riktlinjerna. Detta arbete bör enligt utskottets mening fullföljas, varemot ett svenskt initiativ, i enlighet med motionärens förslag direkt åsyftande allmän avrustning, ej i närvarande läge bör ifrågakomma. De betydande svårigheter, som redan vid arbetet på rustningarnas begränsning yppats, giva enligt utskottets mening oförtydligt vid handen, att föga vore vunnet med ett sådant initiativ.

Frågan om lämpligheten av att, på sätt i motionen nr 154 åsyftas, åvägbringa ett internationellt samarbete på lagstiftningens område till befrämjande av »ett likvärdigt innehåll i de olika staternas civila lagstiftningar (rättens universalitet)», är ett vittutseende spörsmål, på vars bedömande i det knapphändiga skick, vari det i motionen framförts, utskottet icke vill ingå. I den mån åtgärder i sådan riktning böra ifrågakomma, synas de nämligen i varje fall böra företagas i annan ordning än genom inskrivande i förbundsakten av en grundsats, för vars utformning i praktiken icke ens några allmänna riktlinjer angivits.

Motionen
nr 154.

Vad slutligen angår motionärens hemställan, i motionen nr 155, om åtgärder för införande i förbundsakten av ett uttalande om behovet av »människornas karaktärsdaning och deras personligheters inre utveckling till självansvar (personlighetens kultivering)», torde utskottet kunna inskränka sig till att uttala, att ifrågavarande ämne, hur betydelsefullt det än i och för sig må vara, icke lämpligen torde kunna göras till föremål för bestämmelser i en internationell överenskommelse.

Motionen
nr 155.

På nu anförda skäl får utskottet hemställa,

att

- 1:o) motionen I: 146,
- 2:o) motionen I: 147,
- 3:o) motionen I: 148,
- 4:o) motionen I: 149,
- 5:o) motionen I: 150,
- 6:o) motionen I: 151,
- 7:o) motionen I: 152,
- 8:o) motionen I: 153,
- 9:o) motionen I: 154 och
- 10:o) motionen I: 155

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 mars 1924.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.

Närvarande:

Vid behandling av motionerna I: 146—147:

herrar *Larsson* i Västerås, *von Geijer*, *Strömberg*, *Reuterskiöld**, *Lyberg**, *N. S. Norling*, *Stendahl**, *N. J. M. Svensson**, *E. B. Andersson**, *C. E. Eriksson**, *Johan Bergman*, *Magnusson* i Tumhult*, *Sävström*, *Jansson* i Edsbäcken, *Engberg**, *Starbäck*, *Vennerström**, *Borg**, *K. A. Westman** och *Bäckström*.

Vid behandling av motionen I: 148:

herrar *Larsson* i Västerås, *von Geijer*, *Strömberg*, *Thulin*, *Dahl*, *N. S. Norling*, *Stendahl**, *Almkvist**, *E. B. Andersson**, *Johan Bergman*, *Sävström*, *Jansson* i Edsbäcken, *Engberg**, *Borg**, *K. A. Westman**, *Karlsson* i Vadstena, *Sehlin*, *Pehrsson* i Göteborg och *Björkman* i Norrköping.

Vid behandling av motionen I: 149:

herrar *Larsson* i Västerås, *von Geijer*, *Strömberg*, *Thulin*, *Reuterskiöld**, *N. S. Norling*, *Stendahl**, *Almkvist**, *N. J. M. Svensson**, *E. B. Andersson**, *Magnusson* i Tumhult*, *Sävström*, *Jansson* i Edsbäcken, *Engberg**, *Starbäck*, *Borg**, *K. A. Westman**, *Bäckström* och *Andersson* i Igelboda*.

Vid behandling av motionen I: 150:

herrar *von Geijer*, *Strömberg*, *Thulin*, *Reuterskiöld**, *N. S. Norling*, *Stendahl**, *Almkvist**, *N. J. M. Svensson**, *E. B. Andersson**, *Magnusson* i Tumhult*, *Sävström*, *Jansson* i Edsbäcken, *Engberg**, *Starbäck*, *Borg**, *K. A. Westman**, *Bäckström*, *Andersson* i Igelboda* och *Fast*.

Vid behandling av motionerna I: 151—155:

herrar *von Geijer*, *Strömberg*, *Thulin*, *Reuterskiöld**, *N. S. Norling*, *Stendahl**, *Almkvist**, *N. J. M. Svensson**, *A. W. Johansson*, *E. B. Andersson**, *Magnusson* i Tumhult*, *Sävström*, *Jansson* i Edsbäcken, *Engberg**, *Starbäck*, *Borg**, *K. A. Westman**, *Bäckström*, *Andersson* i Igelboda* och *Fast*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»Då motionerna avse en reform av folkförbundet i den riktning att det samma skulle helt ändra karaktär, men då det icke låter sig göra att genom nya klutars sättande å gammalt kläde, helst om detta i sig är sekunda vara, få fram något hållbart nytt, så har jag inom utskottet avstyrkt motionerna med undantag av nr 149, som jag ansett böra tillstyrkas, då på den däri angivna vägen folkförbundet snabbare skulle förvandlas till vad det efter sin idé egentligen är, en form för organisationen av det internationella stats-systemet.»